Г. В. Марченко

З історії боротьби Компартії Румунії проти антинародної позиції «історичних» партій в аграрному питанні

Марксистсько-ленінська теорія пролетарської революції вчить, що одним з найважливіших питань, які мають велике політичне значення в справі ліквідації буржуазно-поміщицьких порядків, встановлення та зміцнення політичної влади робітничого класу, є питання про розстановку класових сил у революції, питання про союз пролетаріату з селянством, як основний принцип диктатури пролетаріату. Боротьба Комуністичної партії Румунії за створення та зміцнення такого союзу проходила в складних і надзвичайно важких умовах, створених зрадницькою політикою правих соціал-демократів і лідерів буржуазно-поміщицьких «історичних» партій. Але незважаючи на це, Комуністична партія Румунії перемогла. А перемогла вона тому, що в своїй практичній діяльності постійно керувалась марксистсько-ленінським вченням і багатим досвідом КПРС. Спираючись на цей досвід і керуючись ленінізмом, Комуністична партія Румунії забезпечила міцний союз робітничого класу з селянством, об'єднавши в єдиний могутній потік загальнодемократичний рух румунського пролетаріату, спрямований на ліквідацію імперіалістичного гніту та завоювання національної незалежності, з широким рухом трудового селянства за конфіскацію й розподіл поміщицької землі. У створенні та зміцненні бойового союзу робітничого класу й селянства, як основної й вирішальної сили народно-демократичної революції, винятково важливу роль відіграла аграрна реформа 1945 р., підготовлена з ініціативи Комуністичної партії Румунії й здійснена робітничим класом разом з селянством.

Питання про земельну реформу в Румунії неодноразово ставилося багатьма поколіннями румунського селянства, але всі його спроби розв'язати це питання на свою користь кінчались провалом. Тільки перемога радянського народу у Великій Вітчизняній війні та визволення Румунії від німецько-

фашистського поневолення створили умови для встановлення народно-демократичного ладу й здійснення аграрної реформи на користь трудящих мас селянства. Ленінська теорія переростання буржуазно-демократичної революції в соціалістичну озброїла Комуністичну партію Румунії єдино вірною й неоцінимою зброєю в боротьбі за селянство, за розробку та правильне розв'язання аграрної проблеми.

Буржуазно-поміщицька Румунія являла собою відсталу аграрну країну з слабо розвинутою промисловістю та екстенсивним сільським господарством. У довоєнній Румунії збереглося велике поміщицьке землеволодіння. Селянство терпіло від безземелля та малоземелля, перебувало в феодально-кріпосницькій залежності від поміщиків і лихварів. Це пояснювалося тим, що «аграрна реформа» 1918—1921 рр., проведена під натиском революційної боротьби трудящих мас, була по суті політичним маневром, спрямованим не стільки на розв'язання аграрної проблеми, скільки на «заспокоєння» й відрив трудового селянства від революційного союзу з робітничим класом, на зміцнення економічних позицій пануючих класів, особливо поміщиків, сільської та міської буржуазії.[1]

Експлуататорські класи боярської Румунії, придушивши на певний час революційну боротьбу робітничого класу й селянства, спрямували дальший розвиток сільського господарства країни по лінії буржуазно-поміщицької еволюції «прусського» типу. Це привело до економічної відсталості країни, деградації та хронічної кризи сільського господарства, помножило убогість і страждання трудящих мас, збільшило експлуатацію, соціальне й національне поневолення. Земля, як і раніше, залишалась у руках поміщиків і куркулів, а більшість трудового селянства її так і не одержало. Досить сказати, що 76,8% всіх селянських господарств країни мали тільки 32% земельної площі, а 25 тис. поміщиків, що складали біля 0,8% по відношенню до числа селянських господарств, тримали в своїх руках біля 41% всіх земель країни.[2] Понад 700 тис. селянських господарств не мали навіть клаптика землі.

У зв'язку з хронічною заборгованістю селянських господарств і величезним безземеллям та малоземеллям абсолютна більшість румунського селянства змушена була орендувати землю в поміщиків і куркулів на важких і кабальних умовах.[3] Економічна криза 1929—1933 рр. з величезною силою вдарила по відсталій і залежній від чужоземного капіталу Румунії, а особливо по її сільському господарству, при-

---

1 Documente din istoria Partidului Comunist din Romania 1917—1922», Bucuresti, 1953, p. 18—19.

2 Enciclopedja Romîniei, vol. III, p. 364.

3 «Scânteia», 12 грудня 1944 р.

вела до розорення й розпродажі з молотка понад 30 тис. селянських господарств.[4]

Насильницька експропріація дрібних селянських господарств і жорстока експлуатація селянства значно посилили його боротьбу проти буржуазно-поміщицького режиму, послужили приводом до ряду селянських заворушень і привели до створення масової селянської організації «Фронт землеробців». У ході цієї боротьби серед селянства поступово визрівала свідомість своїх класових інтересів. Воно все більше віддавало собі звіт у тому, що аграрна проблема може бути розв'язана тільки спільними силами робітників і селян, що тільки при керівній ролі комуністичної партії й братерській допомозі пролетаріату воно зможе одержати землю та політичну свободу.[5]

У результаті антинаціональної та антинародної політики буржуазно-поміщицьких партій, які поперемінно стояли при владі, Румунія поступово стала напівколонією чужоземного капіталу,[6] аграрно-сировинним придатком гітлерівської Німеччини, плацдармом для нападу на СРСР.[7]

Воєнно-політичний розгром Радянською Армією гітлерівської Німеччини й визволення Румунії від німецько-фашистського поневолення дали можливість румунському народу взяти долю своєї країни у власні руки. Використавши сприятливу міжнародну й внутрішню обстановку, Комуністична партія Румунії з першого дня визволення країни спрямувала всі свої сили на розгром фашизму, ізоляцію та викриття «історичних» партій і правих соціал-демократів, на створення міцного революційного союзу робітничого класу та селянства для завершення завдань буржуазно-демократичної революції, які відкривали шлях до диктатури пролетаріату, та будівництва соціалізму.

Керуючись у своїй практичній діяльності вченням класиків марксизму-ленінізму в аграрно-селянському питанні, Компартія Румунії в платформі Національно-Демократичного фронту від 25 вересня 1944 р. запропонувала програму розв'язання аграрного питання, в якій говорилось: «Для найшвидшої відбудови і розвитку країни необхідно задовольнити найбільш наполегливі і справедливі вимоги румунського селянства, зокрема провести широку аграрну реформу, починаючи з господарств, які мають 50 гектарів і більше, і наділити цією землею безземельне і малоземельне селянство».[8] Таким чином, аграрне питання уже з перших днів після повалення фашистського режиму стало одним із основних питань

---

4 «Adevărul», 16 травня 1943 р.
5 «Scânteia», 28 червня 1945 р.
6 «Scânteia», 24 серпня 1945 р.
7 «Scânteia», 12 серпня 1947 р.
8 «Scânteia», 26 вересня 1944 р.

всієї діяльності румунської компартії в її боротьбі за створення та зміцнення народно-демократичного режиму. Політика компартії в аграрному питанні з самого початку була спрямована на завоювання на свій бік широких мас селянства, на те, щоб втягнути їх у народно-демократичну революцію.

Уже в платформі Національно-Демократичного фронту компартія передбачила проведення широкої аграрної реформи шляхом експропріації крупної земельної власності від 50 га і вище та розподіл цієї землі між безземельним і малоземельним селянством. У платформі передбачено організацію на демократичній основі селянських кредитних, постачальних і виробничих кооперативів, анулювання селянської заборгованості банкам і державі, придбання інвентаря та робочої худоби за рахунок держави для господарств, що належать селянам, які борються на фронті проти німецько-фашистських загарбників.[9]

Спираючись на цю платформу, компартія й Національно-Демократичний фронт з першого дня своєї участі в уряді почали рішуче вимагати негайного переходу до практичного здійснення аграрної реформи. Передача румунському селянству поміщицьких земель була тим більш необхідною, що багато поміщиків і землевласників втікли з країни разом з німецькими військами, кинувши напризволяще свої господарства та залишивши свої землі.[10] Крім того, значна частина поміщиків відмовилася засівати свої землі, намагаючись викликати голод у країні та сподіваючись, таким чином, задушити демократичний рух румунського народу.

Вся демократична преса, прогресивна громадськість країни — робітничий клас, селянство та інтелігенція з ентузіазмом підтримали пропозицію компартії про здійснення аграрної реформи. Аграрне питання в Румунії завжди було болючим і вимагало негайного та правильного розв'язання. Але воно ще ніколи не стояло так гостро, як після виходу Румунії з війни, і ніколи ще так не зливалося з інтересами й прагненнями всього румунського народу. Здійснити аграрну реформу — означало ліквідувати велике поміщицьке землеволодіння з його феодально-кріпосницькими формами експлуатації селянства, раз і назавжди знищити відробітки, панщину й примусові роботи. Наділити селян землею — означало збільшити виробництво сільськогосподарської продукції та створити необхідні умови для якнайшвидшої відбудови країни, для повного включення селянства в процес політичного,

---

9 «România Liberă», 21 грудня 1944 р.
10 «Frontul Plugarilor», 27 жовтня 1944 р.

економічного, й культурного відродження всього румунського народу.[11]

Румунське селянство, об'єднавшись навколо компартії, рішуче підтримало боротьбу робітничого класу за здійснення аграрної програми та запропонувало включити до неї вимоги про наділення сіл пасовиськами й лісами, про безплатну середню та вищу освіту для дітей робітників і селян, звільнення від податків селянської бідноти й введення більшого оподаткування великих маєтків, організацію в селах медичної допомоги та повного скасування іздольщини.[12] Усі ці вимоги були прийняті компартією й увійшли в програму Національно-Демократичного фронту, оголошену наприкінці січня 1945 р.

На заклик комуністичної партії уже восени 1944 р. майже в усіх селах країни відбулися бурхливі численні збори селян, на яких був повністю схвалений проект платформи комуністичної партії.[13]

Великі поміщики та їх «Центральна спілка» аграрних синдикатів намагались довести, що навіть сама постановка питання про аграрну реформу й будь-які дискусії про власність можуть зменшити воєнні зусилля країни та викликати голод.[14] Місяцями в реакційній пресі всі буржуазні псевдоекономісти лізли з шкіри, щоб довести, що нова аграрна реформа не тільки не можлива, але навіть небезпечна за своїми наслідками. Особливо мерзенну роль у цьому відношенні відіграв король і праві соціал-демократи, що боролися за відродження економіки країни з допомогою іноземного, зокрема американського капіталу.[15]

Після визволення Румунії Радянською Армією від німецько-фашистських окупантів, коли трудящі маси румунського селянства, керовані компартією, розгорнули рішучу боротьбу за землю, обидві «історичні» партії утримувалися від прямих висловлювань у цьому питанні. Пізніше, коли події підштовхнули їх до цього, то виявилось, що вони стоять на своїх старих позиціях. Викладаючи свої демагогічні аграрні програми «селянської держави», «історичні» партії плекали надію, що їм і на цей раз удасться обманути громадську думку, завоювати довір'я селянства й закріпитися при владі, а потім, посилаючись на різного роду обставини, як і раніше, зрадити його інтереси. Про це свідчили не тільки їх аграрні програми, оголошені наприкінці жовтня 1944 р., але й уся полі-

---

11 «Scânteia», 7 жовтня 1944 р.
12 «Scânteia», 2 жовтня 1944 р.
13 «Scânteia», 5 жовтня 1944 р.
14 C. Murgescu, Reforma agrară din 1945. Bucureşti. 1956. p. 140.
15 «Dreptatea», 29 вересня 1944 р.

тична лінія та практична діяльність в урядах Сенетеску й Радеску.[16]

Румунське селянство, яке взяло активну участь у антигітлерівській війні й боролося пліч-о-пліч з воїнами Радянської Армії за повне визволення країни від німецько-фашистської окупації та антинародного, реакційного режиму Антонеску, в подіях 23 серпня 1944 р. побачило насамперед найбільш сприятливий момент для того, щоб рішуче зажадати задоволення своїх прав на землю, в чому їм завжди відмовляли експлуататорські класи.

Але румунська реакція, яку очолювали й надихали ватажки націонал-цараністської та національно-ліберальної партій Маніу та Братіану, продовжувала вести шалену боротьбу проти аграрної реформи, намагаючись довести недоцільність, несвоєчасність і навіть «небезпечність» вимог компартії про негайне проведення аграрної реформи. При цьому обидві «історичні» партії лицемірно заявляли, що вони взагалі не проти аграрної реформи, а тільки проти її негайного здійснення. Так, ще на початку боротьби за проведення аграрної реформи націонал-цараністи й націонал-ліберали рішуче виступали проти неї під тим приводом, що це, мовляв, перешкодить успішній боротьбі румунського народу проти німецько-фашистських окупантів. Вони вважали, що румунське селянство, переодягнене в солдатські шинелі, буде краще воювати без землі, ніж одержавши землю.[17] Вони безперестанно твердили, що будь-яка реформа могла б зменшити воєнний потенціал Румунії, а тому вимагали перенести підготовку й проведення всіх соціально-економічних перетворень, у тому числі й здійснення аграрної реформи, на післявоєнний період.[18]

Але побоюючись свого остаточного викриття перед селянством, яке марно чекало якнайшвидшого розв'язання аграрного питання, ватажки буржуазно-поміщицької реакції в грудні 1944 р. створили Центральну комісію по «вивченню» аграрної реформи, укомплектувавши її з таких ворогів селянства, як колишній міністр землеробства Н. Мареш, великий поміщик і міністр землеробства в урядах Сенетеску й Радеску Худіца, поміщики Сердіч, Капре, Зане та інші.

Створення комісії схвалювалось селянством, але його турбувало те, що до її складу були включені представники експлуататорських класів, політичне обличчя яких не залишало ніякого сумніву в тому, що в їх завданням входило не збирання й вивчення даних для аграрної реформи, а зрив цієї реформи.[19]

---

16 «Scânteia», 18 жовтня 1944 р.
17 Там же.
18 «Scânteia», 21 жовтня 1944 р.
19 «România Liberă», 19 грудня 1944 р.

Взявши участь у роботі Центральної аграрної комісії, компартія використала своє перебування там для того, щоб викрити політику реакційних партій в аграрному питанні й показати народним масам, особливо селянству, що здійснення аграрної реформи залежить лише від їх революційної боротьби.[20]

Після ретельного «вивчення» статистичних даних, сфальсифікованих у стінах сільськогосподарської академії, члени цієї комісії прийшли, як і треба було чекати, до висновку, що в Румунії немає ніяких підстав для серйозних розмов про здійснення аграрної реформи, бо, мовляв, для цього відсутні необхідні політичні умови та немає достатньої кількості поміщицьких земель.[21]

Антинародна й антинаціональна політика «історичних» партій у питаннях аграрної проблеми, яку треба було негайно розв'язати, привела до викриття цих партій в очах румунського народу й особливо бідняцького селянства. Вона привела далі до сильного незадоволення рядових членів цих партій і в першу чергу націонал-цараністів, внаслідок чого окремі групи й навіть цілі організації засудили реакційну політику свого керівництва, порвали з ним, перейшли на бік Національно-Демократичного фронту та підтримали його боротьбу за здійснення аграрної реформи.[22]

Так політика компартії, спрямована на викриття «історичних» партій і правих соціал-демократів, як зрадників народу, ізоляцію їх від широких селянських мас і дрібної буржуазії з метою втягнення останніх у союз з робітничим класом на боротьбу за аграрну реформу, дала свої перші наслідки. Але попереду була ще запекла боротьба. Повне завоювання трудового селянства на сторону робітничого класу, створення й зміцнення союзу між цими класами остаточно завершила аграрна реформа. А тому компартія стала інтенсивніше вести підготовку до практичного здійснення аграрної програми Національно-Демократичного фронту, мобілізувавши для цього всі прогресивні сили й очоливши революційну боротьбу трудового селянства за конфіскацію та розподіл поміщицьких земель.

Таким чином, навколо аграрної реформи, як однієї із найважливіших реформ народно-демократичного ладу Румунії, розгорнулася запекла політична, економічна та ідеологічна боротьба між силами демократії й реакцією.

---

20 C. Murgescu. Reforma agrară din 1945, у. 142, p. 142.
21 «Dreptatea», 7 грудня 1944 р.
22 «Scânteia», 21 жовтня 1944 р.